

متن : فضای کسب و کار 1. مقدمه منظور از محیط کسب و کار، عوامل مؤثر بر عملکرد بنگاه های اقتصادی است که مدیران یا مالکان بنگاه ها نمی توانند آنها را تغییر داده یا بهبود بخشند. در تعریفی دیگر گفته شده است که محیط کسب و کار مجموعه ای از سیاست ها، شرایط حقوقی، نهادی و مقرراتی است که بر فعالیت های کسب و کار حاکم اند. ثبات اقتصاد کلان، کیفیت زیر ساخت های کشور، کیفیت دستگاه های اجرایی، نظام وضع قوانین و مقررات، هزینه و امکان دسترسی به اطلاعات و آمار، فرهنگ و کار و عوامل دیگری از این دست، از عواملی هستند که عملکرد واحدهای اقتصادی را تحت تأثیر قرار می دهند، در حالی که مدیران واحدهای اقتصادی نمی توانند تأثیر چندانی بر آنها بگذارند. محیط کسب و کار نامناسب، هزینه عملکرد بنگاه های اقتصادی را افزایش می دهد و باعث از بین رفتن انگیزه سرمایه گذاری و نیز عقب ماندن تولیدکنندگان کشور از رقبای جهانی می شود. بهبود محیط کسب و کار و رابطه آن با توسعه اقتصادی از اوایل دهه 1980 میلادی و در پی مطالعات هرناندوسوتو اقتصاددان پرویی مورد توجه قرار گرفت. دسوتو در تحقیقات خود به همراه یک تیم تحقیقاتی (شامل بیش از 100 کارشناس حقوق، مدیریت و اقتصاد) دریافت که موانع سخت و دیوانسالاری اداری در کشورهای مختلف باعث تبدیل شدن بخش خصوصی به بخش زیرزمینی، غیررسمی و غیرمولد شده و توسعه اقتصادی در کشورها را با مشکل مواجه کرده است. در پی تحقیقات دسوتو، مؤسسات گوناگون بین المللی تحقیقات مستمر و نسبتاً دقیقی برای شناسایی موانع تولید و سرمایه گذاری انجام داده اند و «بهبود محیط کسب و کار» به عنوان یکی از راهبردهای توسعه اقتصادی، مورد توجه قرار گرفته است. امروزه چندین مؤسسه بین المللی، محیط کسب و کار در کشورهای مختلف را از نظر مؤلفه های مختلف محیط کسب و کار، رتبه بندی می کنند. از مشهورترین این مؤسسات می توان به بانک جهانی، مجمع جهانی اقتصاد، بنیاد هریتیج و واحداطلاعات اقتصادی مجله اکونومیست اشاره کرد. در این گزارش ها که تقریباً هرساله منتشر می شوند سعی بر این است که وضعیت کسب و کار در کشورهای مختلف بر اساس شاخص های کمی به تصویر درآید تا قابلیت مقایسه کشورها با یکدیگر فراهم شده و پیشنهادهایی به منظور اصلاح محیط کسب و کار کشورهای ارائه گردد. در بانک جهانی، پروژه بررسی فضای کسب و کار در کشورهای مختلف، از سال 2002 در دستور کار قرار گرفته است. این طرح که توسط بازوی توسعه بخش خصوصی بانک جهانی راهبری می شود، تأثیر قوانین و مقررات کشورهای بر فعالیت بنگاه های کوچک و متوسط در طول دوره عمر آنها بررسی کرده و بر اساس شاخص هایی که تدوین می کند، کشورهای را رتبه بندی می نماید. اولین گزارش بررسی فضای کسب و کار بانک جهانی، در سال 2003 و با در نظر گرفتن 5 شاخص و 133 کشور منتشر شده است. در حال حاضر، 11 شاخص و 189 کشور در این بررسی حضور دارند. 2. معیارهای اندازه گیری فضای کسب و کار شاخص هایی که توسط بانک جهانی برای بررسی وضعیت فضای کسب و کار مورد استفاده قرار می گیرد، 11 مورد است و هر کدام دارای اجزایی برای اندازه گیری هستند. این شاخص ها و اجزای آنها عبارت اند: 1. سهولت کسب و کار (در حقیقت این شاخص، رتبه کلی کشور را نشان می دهد) 2. شروع کسب و کار (که مربوط به ثبت شرکت می باشد) - تعداد مراحل - مدت زمان - هزینه (به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی سرانه) - حداقل سرمایه برای ثبت شرکت (به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی سرانه) 3. اخذ مجوزهای ساختمانی (شهرداری) برای ساخت انبار تجاری با استاندارد معین) - تعداد مراحل - مدت زمان - هزینه (به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی سرانه) 4. استخدام نیروی کار - شاخص دشواری (که میانگین سه شاخص قبلی است) 5. بین (100-0) - دشواری اخراج نیروی کار (100-0) - شاخص چسبندگی استخدامی استخادم (100-0) - چسبندگی ساعات کار (100-0) - هزینه اخراج نیروی کار (میزان پرداختی به فرد اخراج شده بر اساس تعداد حقوق هفتگی) 5. ثبت دارایی / اموال شرکت - تعداد مراحل - مدت زمان - هزینه (به صورت درصدی از تولید ناخالص داخلی سرانه) 6. اخذ اعتبار - شاخص توان حقوقی قانونی (0-10) - شاخص عمق اطلاعات اعتباری (0-6) - میزان پوشش ثبت اطلاعات مالی [توسط بخش دولتی] (درصدی از جمعیت بزرگسالان) - میزان پوشش ثبت اطلاعات مالی [توسط بخش خصوصی] (درصدی از جمعیت بزرگسالان) 7. حمایت از سرمایه گذاران (سهامداران جزء) - شاخص شفافیت مبادلات مالی (0-10) - شاخص مسئولیت پذیری مدیر عامل (0-10) - شاخص سهولت شکایت از طرف سهامداران (0-10) - شاخص توان حمایت از سرمایه گذار (0-10) 8. پرداخت مالیات - تعداد پرداخت ها (در سال) - زمان (تعداد ساعت در سال) - مالیات برسود (درصد) - مالیات نیروی کار و سهم کارفرمای آن (درصد) - سایر مالیات ها (درصد) - نرخ کل مالیات (درصدی از سود) 9. تجارت برون مرزی اسناد صادراتی (تعداد) - مدت زمان برای کامل شدن فرایند واردات (روز) - هزینه های صادرات (هزینه هر کانتینر) - اسناد وارداتی (تعداد) - مدت زمان برای کامل شدن فرایند واردات (روز) - هزینه های واردات (هزینه هر کانتینر) 10. اجرا و الزام آوری قراردادهای - تعداد مراحل - مدت زمان (روز) - هزینه (درصدی از مبلغ بدهی) 11. انحلال کسب و کار - نرخ بازگشت (درصدی از سرمایه شرکت) - زمان (سال) - هزینه (درصدی از اموال) 3. حاکمیت شرکتی و ارتباط آن با فضای کسب و کار یکی از مواردی که در زمینه فضای کسب و کار دارای اهمیت فراوان است، حاکمیت شرکتی است. فلسفه وجودی حاکمیت شرکتی در یک بنگاه، تضمین حفظ منافع ذی نفعان آن بنگاه می باشد. ذی نفعان بنگاه عبارت اند از سهامداران (کل یا خرد)، مشتریان و کارکنان بنگاه. فعالیت بنگاه باید به نوعی باشد که منافع تمامی آنها تأمین شود. بنابراین، رعایت قوانین و مقررات، پایبندی به اخلاق حرفه ای و شفافیت اطلاع رسانی از مهم ترین مواردی هستند که در بحث حاکمیت شرکتی مطرح می شوند. در درون حاکمیت شرکتی، بخش تطبیق مقررات به طور خاص رعایت قوانین و مقررات را در مؤسسه اعتباری مورد پایش قرار می دهد و در صورت مشاهده هرگونه نقض قوانین و مقررات، ضمن راهنمایی واحد اجرایی ناقص قوانین، رهنمودهای لازم جهت رعایت دقیق قوانین و مقررات را به واحدهای اجرایی مؤسسه ارائه می نماید. به طور خلاصه می توان گفت تطبیق مقررات در بانک یعنی «فرایند نظارت و کنترل برای تضمین عملکرد واحدهای اجرایی بانک مطابق با قوانین و مقررات ناظر بر عملیات بانکی و اخلاق حرفه ای، به منظور حفظ منافع سهامداران، مشتریان و کارکنان مؤسسه» اطمینان داشتن سرمایه گذاران، به ویژه سرمایه گذاران جزء، به اینکه منافع آنها همواره مورد توجه بنگاه ها قرار خواهد داشت، فضای اعتماد و ثبات را در کشور گسترش می دهد. این موضوع می تواند به میزان قابل توجهی از ورود سرمایه هابه سفته بازی جلوگیری کند و در راه تولید و رشد اقتصادی مورد استفاده قرار گیرد. 4. وضعیت ایران

در شاخص های فضای کسب و کار (رتبه ایران در بین کشورها) در آخرین گزارشی که توسط بانک جهانی منتشر شده است، رتبه ایران در فضای کسب و کار در سال 2011 در مقایسه با 2010 با 2 پله صعود از 131 به 129 ارتقا یافته است. در این میان، شاخص هایی که تأثیر مثبت داشته اند عبارت اند از: شروع کسب و کار، اخذ اعتبار، اخذ مجوزهای ساختمانی، تجارت برون مرزی، اجر او الزام آور بودن قراردادها. در بین آنها بیشترین تأثیر مربوط به شاخص اخذ اعتبار بوده که 20 پله ارتقا داشته است. سایر شاخص ها، به استثنای شاخص پرداخت مالیات، تأثیر منفی داشته اند و به عبارت دیگر، وضعیت آنها بدتر شده است. جالب اینجاست که شاخص شروع کسب و کار وضعیت بهتری پیدا کرده است، ولی وضعیت شاخص انحلال کسب و کار بدتر شده است. بررسی روند تغییرات در سال 2011 نسبت به سال 2008 حاکی از آن است که شاخص های شروع کسب و کار، اخذ مجوزهای ساختمانی، تجارت برون مرزی، اجرا و الزام آور بودن قراردادها و انحلال کسب و کار بهبود پیدا کرده اند، در حالی که وضعیت شاخص های ثبت دارایی، اخذ اعتبار، حمایت از سرمایه گذاران و پرداخت مالیات بدتر شده است. بنابراین، شاید بتوان نتیجه گرفت که سیاست کلی و واحدی برای بهبود فضای کسب و کار در ایران به اجرا در نیامده است، یا هماهنگی های لازم میان سازمان ها و نهادهای درگیر وجود ندارد. 5. موانع و مشکلات پیش روی بهبود فضای کسب و کار همان گونه که در بخش قبلی اشاره شد، سیاست کلی و واحدی برای بهبود فضای کسب و کار در ایران به اجرا در نیامده است و یا هماهنگی های لازم میان سازمان ها و نهادهای درگیر وجود ندارد. این عامل شاید مهم ترین و تأثیرگذارترین عامل در وضعیت فضای کسب و کار در ایران باشد. به نظرمی رسیده دلیل فقدان اطلاعات متقارن و پایین بودن سطح آگاهی عمومی از قوانین و مقررات، میزان موفقیت در کسب و کارها در ایران در سطح مناسبی قرار ندارد. شاید یکی از دلایل پایین بودن رتبه ایران در فضای کسب و کار بین سایر کشورها، همین موضوع باشد. البته این موضوع نیاز به بررسی و مطالعات جامع دارد. در میان کشورهایی که در رده های بالا قرار دارند، کشورهایی مثل عربستان (رتبه 11)، گرجستان (12)، تایلند (19)، بحرین (28)، پرو (37)، کلمبیا (39) و امارات متحده عربی (40) دیده می شوند. در انتهای جدول نیز عمدتاً کشورهای آفریقایی قرار دارند. در میان کشورهای خاورمیانه و همسایه ایران، تنها عراق (166) و افغانستان (167) پایین تر از ایران قرار گرفته اند. بررسی اجزای شاخص فضای کسب و کار در ایران نشان می دهد که پایین ترین رتبه ه مربوط به شاخص های بسیار مهمی مانند حمایت از سرمایه گذاران (167)، ثبت دارایی (156)، اخذ مجوزهای ساختمانی (143)، استخدام و اخراج نیروی کار (137)، تجارت برون مرزی (131) و انحلال کسب و کار (111) می باشد. در مقابل، بهترین رتبه ها مربوط به شروع کسب و کار (42)، اجرا و الزام آور بودن قراردادها (49) و اخذ اعتبار (89) می باشد. می توان نتیجه گرفت که بازنگری در برخی از قوانین و مقررات از جمله قانون کار (که سالیان متمادی است مورد بحث است) و قانون صادرات و واردات، و توجه به میحث حاکمیت شرکتی (که به تازگی مورد توجه قرار گرفته است) و البته هنوز مفهوم واقعی آن برای بنگاه ها و صاحبان صنایع روشن نشده است) ضروری می باشد. 6. پیشنهادها و نتیجه گیری پیشنهادها و نتیجه گیری مباحث فوق به صورت خلاصه عبارت اند از: - مطالعه و بررسی موانع و مشکلات موجود فضای کسب و کار در ایران - مطالعه اجزای شاخص وضعیت کسب و کار کشورهای موفق (به ویژه کشورهای همسایه) به منظور یافتن راه حل هایی برای بهبود فضای کسب و کار در ایران - بازنگری در قوانین و مقررات - توجه به میحث حاکمیت شرکتی و الزام بنگاه ها به رعایت آن - بالا بردن سطح آگاهی های عمومی از طریق در دسترس قرار دادن و ارائه ارزان اطلاعات لازم در زمینه آغاز و انحلال کسب و کار - حجم گسترده فعالیت اقتصادی دولت و مؤسسات وابسته دولتی / شبه دولتی مورد آخربه صورت غیر مستقیم در فعالیت بنگاه ها تأثیر دارد. توجه ویژه به این موضوع، حتماتر بهبود فضای کسب و کار ضروری است و تأثیر قابل توجهی خواهد داشت. تهیه کننده: مدیریت شعب استان خراسان رضوی محمد رامندی - شماره استخدامی: 146605 منبع: WWW.Khabaronline.ir

نویسندگان: محمد رامندی